

Az olvasási szokásokat felmérő kérdőív válaszainak összevetése

„Ha az olvasott könyv nem szól egy jót a fejünkre,
hogy ébredjünk, minek azt akkor egyáltalán kézbe
venni?” (Franz Kafka)

Az Erasmus + program Hooked on Books nevű projekt keretében felmérést készítettünk a partnerek bevonásával azért, hogy megtudjuk, változnak-e az olvasói szokások, ahogy azzal manapság olyan sokszor riogatják a szélesebb közvéleményt. A Gutenberg-galaxis végét már régóta prognosztizálják, de lássuk mi a helyzet 3 ország, 3 iskola, 3 különböző struktúra esetében!

Meg kell jegyezni, hogy a bonyhádi gimnáziumban 533 fő töltötte ki a kérdőívet (13-19 éves korig), a finnek csak egy kiválasztott csoportot mértek, jóval kisebb számú adatközlővel (86 fő), s inkább fiatalabbakat céloztak meg. Az erdélyi iskolában a 11-18 évesek között is lényegesen kevesebb volt a válaszadók száma (193), tehát az adatfelvételek eltérő módja ellenére fogalmazunk meg következtetéseket. A kolozsváriak a 19 kérdés mellett megkérdezték a válaszadók életkorát, osztályát és nemét is, a finnek az idegen nyelvű könyvekkel kapcsolatban több kérdést is feltettek.

Az alábbi táblázat tartalmazza a kérdésekhez kapcsolódó leggyakrabban szereplő válaszelemet és az ezekhez tartozó százalékos arányt. A 19, mindhárom kérdőív esetében azonos kérdés összevetése látható. Feltűnő, hogy a magyarországi és a romániai magyar diákok milyen sok tekintetben megegyező álláspontot képviselnek, tehát az olvasói szokások az eltérő nyelvi környezet ellenére is mennyire hasonlóak. A finn diákok több területen is különböző szokásai abból is származhatnak, hogy valamivel fiatalabb korosztályt mértek, mint Bonyhádon és Kolozsvárott, valamint valószínűleg eredetileg is más hagyományokat követnek az elmúlt évtizedekben, és a globalizáció hatása, annak mértéke is más lehet ezen a területen, mint nálunk, Közép-Kelet-Európában.

A kérdőív elérhetősége: <http://pseg.hu/wp-content/uploads/hob/kerdom.pdf>

Legnagyobb arányú válaszelem a kérdés alapján	Bonyhád (százalék)	Kolozsvár (százalék)	Juankoski (százalék)
<i>1. szórakoztató olvasmány</i>	49	46	40
<i>2. minden nap és hetente többször</i>	27+38	22,8+43	26,7+23,3
<i>3. élményszerzés</i>	61,1	66	34,9 több a tanulmányok miatt 44,2%
<i>4. internet</i>	79	81,3	98,8
<i>5. lektűr</i>	74	71	70,9 de több a képregény: 77,9
<i>6. család és iskola</i>	43+43	44,5+40,4	15,5+63,1

7. könyvek	92	89,1	84,9 <i>de digitális anyagok: 79,1</i>
8. könyvesbolt	61 <i>könyvtár 58</i>	48,2 <i>de könyvtár 51,8</i>	33,3 <i>de könyvtár 89,3</i>
9. könyv (kontra film)	62	51,3	42,4
10. tartalom	57	53,9	46,4
11. érzelmek	56	52,8	47,7 <i>de jobb, ha szórakoztat 65,1</i>
12. barátokkal	36	26,9	16,7 <i>de ritkán beszél 38,1</i>
13. értéket közvetít	58	47,7 <i>de szórakoztat 48,7</i>	37,2 <i>de szórakoztat 73,3</i>
14. szabad választást	46	49,2	41,7
15. koronként változik	59	60,1	35,7
16. szívesen követem	28	28	15,5 <i>de nem érdeklő 38,1</i>
17. nem, de szívesen	41	40,9	32,9 <i>de nem érdeklő 62,4</i>
18. igen, nem olvastam el	44	36,3	44,7
19. olvasott	28+16	63,7	40

Hasonlóságok

A fiatal generációk azonos státusa és az iskolai helyzetekhez kötődő olvasás nagyon hasonló adatokat produkál a három iskolában. A diákoknak szükséges az információk megszerzéséhez az olvasás. Nagyon hasonlít az is – életkori sajátosság -, hogy legtöbbször a szabadidő minőségi eltöltéseként, a szórakozás egyik forrásának tekintik, ha könyvet vesznek a kezükbe.

Mert könyvet vesznek a kezükbe, ez derül ki a felmérésből. Bár a digitális tartalmak nagy versenytársai a könyvformátumnak, de még nem lehet beszélni a Gutenberg-galaxis végéről az ő esetükben sem. Az iskolákra nagy felelősség hárul, hogy melyik utat tartják követendőnek a jövőben. S hogy meg tudja-e őrizni ezen a területen a tekintélyét, vagy a kötelező olvasmányokhoz hasonlóan szemléli majd az újabb generáció az ebben betöltött szerepét. A könyvtár szerepét is hangsúlyoznánk, a minőségi tudást hordozó könyv relatíve drága, tehát biztosítani kell a hozzáférést a kiadványokhoz.

A szórakoztatást tekinthetjük a fő funkciónak a diákok olvasási hajlandóságát illetően. Nincs más út, mint hogy ezen keresztül kell eljutni hozzájuk, mert kiművelt emberfőkre alapozhat minden társadalom.

Eltérések

Eltérő olvasói szokásokra utal a finnek képregények iránti szeretete. Érdekes lenne utánajárni, hogy amerikai hatásra vagy egy önálló divatjelenség (?) eredményeképpen alakult ki, esetleg az olvasás tanításakor ismerkednek ebben a formában a szövegekkel a diákok. Erre biztosan rákérdeznék az ottani találkozó alkalmával. A finn diákok nagyon gyakorlatiasak, könnyen lehet az ottani iskolákban az irodalomtanításnak más funkciókat tulajdonítani, mint a magyarul tanító iskolákban itthon és határainkon túl. Erről is eszmét kell cserélnünk az eredmények tükrében.

Feladataink

A kérdőívből leszűrhető tanulságokat szeretnénk felhasználni az iskolai gyakorlat során. A fő teendőket az alábbiakban foglaltuk össze

A **minőségi olvasmányokra** fel kell hívni a diákjainknak a figyelmét! Úgy tűnik, igénylik ezt, ugyanakkor a választási lehetőséget is biztosítani kell a számukra.

Valószínűleg életének ebben a szakaszában sokféle irányban tájékozódik ez a korosztály. **Fel kell hagyni** tehát azzal a **kizárólagos nézőponttal**, hogy a mindenkori irodalmi kánonnak megfelelő olvasmányokkal „bombázzuk” őket. Különböző módszereket szükséges találni ahhoz, hogy az érdeklődést a kívánatos irányba fordítsuk. Jobb, ha látják az összehasonlítás szempontjait, az értékrendek eltérését, mint tétlenül nézzük, hogy valamilyen rajongói táborhoz csapódva kritikátlanul szolgálják a fogyasztói társadalom diktálta ízlésvilágot. Bár így is olvasnak, s ezt a célt ne tévesszük szem elől. De: át kell értékelnünk magunkban a lektűrök és a szépirodalom között húzódó határokat, és megpróbálni szellemi síkra terelni az erről való beszélgetéseket. Narratívákat kínálni úgy, hogy ebben nagy önállóságot is kapjanak, saját felfedezésként éljék meg az belső utakat. A hasonló érdeklődés egyébként is hamar csoportot alkot az ő világukban, fel lehet ehhez használni korunk vívmányait eszközként (pl. blog, közösségi oldalak). Alakítsunk **olvasóköröket** érdeklődésük szerint, s akkor nem küzdenek azzal, hogy túlzottan magányos tevékenység az olvasás, s gyakran nincs kivel megosztani az információkat.

A „kulturális autizmus” fenyegette nemzedék számára a **hagyományok fenntartása**, megismertetése is fontos, hiszen alig tudják, hogy mi volt a személyi számítógép és a mobiltelefon előtt a kommunikáció. Ez utóbbi nem közhely vagy túlzás, ez a valóság. S nem érzik a múltban való eligazodás hiányát problémának. A múlton minden generáció át tud lépni, de most talán túl gyorsan történik meg mindez. A tapasztalatokra szükség lehet: a könyvek hordozzák a 15. század óta a világunk ismereteit, személyiséget építenek, érdeklődést keltenek, tanítanak... A könyv digitalizált formájában is könyv, a könyvtár, ha neten elérhető, attól még könyvek tára.

Az **író-olvasó találkozók szervezésével** lehet közel hozni a diákokhoz a kortárs irodalmat. Izgalmas, új szemlélet van kibontakozóban, ezért is kell részeseivé tenni őket!

Kutnyánszkyne Bacskai Eszter